

**EDUCAȚIA RELIGIOASĂ
DIN PERSPECTIVA CONCEPȚIEI REZULTANTEI
RELIGIOUS EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE
OF THE RESULTANT CONCEPT**

JELESCU Petru¹, TELEUCĂ Marcel²,

¹*Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă” din Chișinău,
dr. hab, prof.univ., MOLDOVA
E-mail: jelescupetru@yahoo.com
ORCID iD: 0000-0002-3535-0524*

²*Universitatea Pedagogică de Stat “Ion Creangă” din Chișinău,
dr., conf.univ., MOLDOVA
E-mail: teleuca@gmail.com
ORCID iD: 0000-0003-1730-5284;*

CZU: 37.014.52

DOI: 10.46727/c.cv-2023.p99-105

Rezumat

În acest articol educația religioasă este abordată din perspectiva Concepției rezultantei. Inițial, este arătat contextul în care este efectuată tratarea respectivă: războiul din Ucraina, situația din Republica Moldova, planurile imperiale ale așa-zisei operațiune a lui V. Putin de deznaționalizare a ucrainenilor, precum și încercările indirecte de a răsturna guvernul și conducerea legitimă a Republicii Moldova, fiind blagoslovit de patriarhul Moscovei și al întregii Rusii Кирилл. Teoria rezultantei este aplicată în explicația educației religioase, în particular, a rugăciunii Tatăl Nostru, care este cea mai des rostită de lume în viața și activitatea sa de fiecare zi, dar care este și cea mai puțin înțeleasă rugăciune. Asta din necesitatea de a o desăvârși în continuare, luând în considerare Marea Schismă care a pornit în biserica ortodoxă în 1054.

Cuvinte-cheie: *educație religioasă, Concepția rezultantei, războiul din Ucraina, rugăciunea Tatăl Nostru, Marea Schismă, V. Putin, patriarhul Кирилл.*

Abstract

In this article, religious education is approached from the perspective of the Resultant Conception. Initially, the context in which the respective treatment is carried out is shown: the war in Ukraine, the situation in the Republic of Moldova, the imperial plans of the so-called operation of V. Putin to denationalize the Ukrainians, as well as the indirect attempts to overthrow the government and the legitimate leadership of the Republic of Moldova, being blessed by the patriarch of Moscow and all Russia Kirill. The resultant theory is applied in the explanation of religious education, in particular, the Our Father prayer, which is the most often spoken by the world in its daily life and activity, but which is also the least understood prayer. This is due to the need to continue to complete it, taking into account the Great Schism that started in the Orthodox Church in 1054.

Keywords: *religious education, Conception of the resultant, war in Ukraine, Our Father prayer, Great Schism, V. Putin, Patriarch Kirill.*

Introducere

În contextul războiului din Ucraina, educația, în general, și cea religioasă, în particular, capătă o semnificație deosebită. Și nu numai pentru Ucraina, dar și pentru țara noastră, Republica Moldova, pentru țara vecină România, pentru Polonia, Bulgaria, Republicile Baltice, pentru întreaga Europă, dar și pentru întreaga lume.

1. Discutarea problemei semnificației și predării religiei în școală.

În acest sens, recent a fost publicat articolul subsemnatului *Statul și religia în Slovak international scientific journal* [1], când în timpul prăbușirii URSS, în 1997/1998, am avut fericita ocazie să particip la Conferința Internațională a reprezentanților religiilor din întreaga lume, organizată de celebrul scriitor moldovean Ion Druță în Palatul Republicii din Chișinău, la care s-a pus problema semnificației și predării religiei în școală. Esența acestui articol l-a constituit modul în care reprezentanții diferitelor confesii religioase din diferite țări ale lumii au răspuns la această întrebare și care este starea de lucruri la etapa actuală în contextul războiului din Ucraina și a situației din Republica Moldova. Scopul lui a fost de a expune planurile imperiale ale așa-zisei operațiuni a lui V. Putin și de deznaționalizare a ucrainenilor, precum și încercările indirecte de a răsturna guvernul și conducerea legitimă a Republicii Moldova. Rusia a fost reprezentată la acea întrunire internațională de Кирилл, pe atunci episcop ortodox rus. În pauză, de rând cu jurnaliștii, am adresat și eu o întrebare acestor reprezentanți: *Cum credeți, trebuie introdusă ora de religie în școală sau nu?* Deodată a sărit cu răspunsul Кирилл și cu o voce tare a început a glăsuși: *Да, православную, причём, на русском языке / în traducere din limba rusă „Da, ortodoxă, ba mai mult, în limba rusă”*. La ce reprezentantul uneia dintre religiile din SUA a intervenit liniștit: *La noi există deja o mare experiență în acest domeniu. La ora de religie fiecare elev merge în clasă în care se predă religia corespunzătoare și, astfel, nu apar conflicte între confesiuni.* S-a lăsat o liniște, după care Кирилл „a înghițit gălușca” [ibidem].

Cu ajutorul părintelui Iurie Ioniță, care predica la acel timp la Biserica Sf. Petru și Pavel din Chișinău, cu decizia comună a conducerii Facultății am introdus pentru prima dată în Planul de studii, apoi în Programă și, în sfârșit, în Orar lecția „ora de religie” la Facultatea de Pedagogie a UPS „Ion Creangă”. A fost cât a fost. Ulterior însă au scos-o cei de la putere.

De ce am decis să introducem predarea și studierea religiei? Deoarece am observat că copiii în familie, la grădiniță, elevii la școală, studenții la universitate, cei care cred în Dumnezeu, sunt organizați, cumpătați, înțelegători, străduitori, modești, învață bine etc. Despre importanța parteneriatului dintre școală și biserică protoiereul Constantin Dascăl spunea: „...omul e ca pomul, dacă e crescut strâmb, sunt slabe șansele să se îndrepte mai târziu” [2]. De la acel eveniment fericit când a avut loc Conferința Internațională a reprezentanților religiilor din întreaga lume în 1997/1998 la Chișinău s-au scurs 25 de ani, când la 24 februarie 2022 s-a produs un alt eveniment, dar nefericit: Rusia lui Putin a atacat mișelește Ucraina, fiind blagoslovită de acel Кирилл, care era și este și acum în postura de patriarh al Rusiei. Cine, dacă nu el, cunoaște mai bine Decalogul, în special, Porunca a șasea: „Să nu ucizi” ? (Ieș. 20, 13) [3]. Cu toate acestea, el l-a susținut și continuă să-l susțină cu înverșunare pe dictatorul V. Putin. Cum să nu-i numești altfel decât шатня-братия (rus.) / gașcă!?

2. Legislația RM despre educația religioasă

După cum este stipulat în Constituția Republicii Moldova, „Culte religioase sînt libere și se organizează potrivit statutelor proprii, în condițiile legii” [4, art.31 alin 2]. Totodată, Constituția ne atenționează că „În relațiile dintre cultele religioase sînt interzise orice manifestări de învrăjbire” [4, art.31 alin 3]. În Constituția RM este precizat de asemenea: „Culte religioase sînt autonome, separate de stat și se bucură de sprijinul acestuia, inclusiv prin înlesnirea asistenței religioase în armată, în spitale, în penitenciare, în aziluri și în orfelinate” [4, art.31 alin.4]. Oare nu e cazul ca și grădinițele, școlile, universitățile să se bucure de sprijinul acestuia, a statului, în ceea ce privește asistența religioasă? Nu e mai bine de prevenit faptele, evenimentele rele decât să luptăm cu consecințele lor?

Codul educației al RM în art. 7 „Principiile fundamentale ale educației” specifică trei principii de bază: e) principiul libertății de gândire și al independenței față de ideologii, dogme religioase și doctrine politice; i) principiul recunoașterii și garantării drepturilor persoanelor aparținînd minorităților naționale, inclusiv a dreptului la păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității lor etnice, culturale, lingvistice și religioase; q) principiul învățămîntului laic. [5, art.7]. Nu e greu de observat că acest Cod respectă aceeași tendință ca și Constituția și, deci, se eschivează de la sprijinul în ceea ce privește asistența religioasă.

Guvernul Republicii Moldova a aprobat Strategia de dezvoltare „Educația 2030” și Programul de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025 [6]. Vom menționa că ultima Hotărâre a Guvernului RM cu privire la Strategia de dezvoltare „Educația 2030” e destul de detaliată și desfășurată, cu un volum de 138 pagini (Anexele 1 și 2). E bine, de asemenea, că spre finalul ei se arată la faptul că „Provocările războiului din Ucraina implică revizuirea cadrului valoric, accentul fiind pus pe educație pentru pace, democrație, libertățile omului și a popoarelor” [ibidem].

3. Decalogul

Concomitent însă Hotărârea Nr. 114 din 07-03-2023. Publicat : 20-04-2023 în Monitorul Oficial Nr. 134-137 art. 289 [6] ni se pare cam prea filosofică, sofisticată, cu multiple repetări etc. Tot ce este stipulat în ea, în opinia noastră, ar putea fi expus mult mai simplu, mai accesibil, convingător, pe o singură pagină, ca în Decalog (în Cele 10 porunci):

1. „Eu sunt Domnul Dumnezeuul tău, Care te-a scos din pământul Egiptului și din casa robiei. Să nu ai alți dumnezei afară de Mine!” (Ieș. 20, 2-3).

2. „Să nu-ți faci chip cioplit și nici asemănare a vreunui lucru din câte sunt în cer, sus, și din câte sunt pe pământ, jos, și din câte sunt în apele de sub pământ! Să nu te închini lor, nici să le slujești lor” (Ieș. 20, 4-5).

3. „Să nu iei numele Domnului Dumnezeuului tău în deșert, că nu va lăsa Domnul nepedepsit pe cel ce ia în deșert numele Lui” (Ieș. 20, 7).

4. „Cinstește pe tatăl tău și pe mama ta, ca să-ți fie bine și să trăiești ani mulți pe pământul pe care Domnul Dumnezeuul tău ți-l va da ție” (Ieș. 20, 12).

5. „Adu-ți aminte de ziua odihnei, ca să o sfințești. Lucrează șase zile și-ți fă în acelea toate treburile tale, iar ziua a șaptea este odihna Domnului Dumnezeuului tău; să nu faci în acea zi nici

un lucru: nici tu, nici fiul tău, nici fiica ta, nici sluga ta, nici slujnica ta, nici boul tău, nici asinul tău, nici orice dobitoc al tău, nici străinul care rămâne la tine. Că în șase zile a făcut Domnul cerul și pământul, marea și toate cele ce sunt într-însele, iar în ziua a șaptea S-a odihnit. De aceea a binecuvântat Domnul ziua a șaptea și a sfințit-o” (Ieș. 20, 8-11).

6. „Să nu ucizi” (Ieș. 20, 13).

7. „Să nu preacurvești” (Ieș. 20, 14).

8. „Să nu furi” (Ieș. 20, 15).

9. „Să nu mărturisești strâmb împotriva aproapelui tău” (Ieș. 20, 16).

10. „Să nu dorești casa aproapelui tău; să nu dorești femeia aproapelui tău, nici ogorul lui, nici sluga lui, nici slujnica lui, nici boul lui, nici asinul lui și nici unul din dobitoacele lui și nimic din câte are aproapele tău!” (Ieș. 20, 17) [3].

Nu întâmplător, probabil, cea mai numeroasă religie din lume (top opt), credința creștină/creștinismul (cu cei mai mulți adepți – cu peste 2 miliarde) e pe locul întâi [7].

Ni se pare interesantă și observația că aceste zece porunci sunt exprimate prin *afirmație și negație*, operații mintale pe care le-am studiat pe tot parcursul vieții și activității în cercetările științifice [8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; ș. a.].

La fel este interesant faptul că din cele zece porunci 7 sunt exprimate prin *negație*, 1 prin *afirmație* și 2 prin *afirmație și negație*.

Așadar, având în vedere *legitățile* formării, apariției, dezvoltării și manifestării negației și afirmației pe parcursul ontogenezei [8; 9; 10; 11; 12; 13; 14; ș. a.], va trebui să ținem cont de ele în timpul citirii și explicării lor din Decalog la diferite vârste. De exemplu, porunca 10. „Să nu dorești casa aproapelui tău” va fi înțeleasă diferit de către un copil, adolescent și adult. Faptul acesta se referă și la înțelegerea celorlalte porunci.

4. Concepția rezultantei.

Vectorul efectului în educația religioasă ține de *Concepția rezultantei*. Aceasta, Concepția rezultantei, este o continuare a teoriei *acțional-sistemice*, elaborată și demonstrată de subsemnatul în contextul cercetării genezei afirmației și negației la copii, adolescenți și adulți [10]. Concepția dată poate fi aplicată în orice domeniu al vieții și activității umane, în studiul vieții și comportamentului animalelor, păsărilor, plantelor, în cercetarea lumii fizice, chimice, astronomice ș. a. m. d. – *la infinit, nelimitat*. De exemplu, în educație reușita va depinde de interacțiunea activă sau pasivă a unui număr *necesar și suficient* de factori, flexibili sau inflexibili, verificabili sau neverificabili, interconectați sau nu, în acele sau alte combinații, structuri, sub acele sau alte forme, la acele sau alte niveluri în procesul comunicării, activității, conduitei persoanei cu diferită sănătate, dezvoltare mintală, fizică, pe parcursul acelor sau altor etape de vârstă sau a întregii vieți, aplicând acele sau alte metode, procedee, tehnici, în condiții de pace sau de război etc., etc., etc.

Vorbind de teoria rezultantei, am dori să ne referim la aplicarea ei în educația religioasă, în particular, când e vorba de rugăciunea Tatăl Nostru, care este cea mai des rostită de lume în viața și activitatea noastră de fiecare zi, dar care este și cea mai puțin înțeleasă.

5. Rugăciunea Tatăl Nostru.

TATAL NOSTRU.

Tatal nostru,
Care esti în ceruri,
Sfinteasca-Se numele Tau,
Vie imparatia Ta
Faca-Se voia Ta,
Precum în cer, asa si pre Pământ.
Painea noastra cea de toate zilele
Da-ne-o noua astazi
Si ne iarta noua gresalele noastre,
Precum si noi iertam gresitilor nostri
Si nu ne duce pre noi in ispită,
Ci ne izbăveste de cel ră,
Ca a Ta este Împarația
Puterea si Slava!
In numele Tatălui,
Al Fiului și
Al Sfantului Duh.
Amin. [15].

În contextul istoric dintotdeauna, de astăzi și de viitor, ca creștini ce suntem, cu rugămintea de iertare propunem următoarele *precizări* ale acestei Rugăciuni:

1. A schimba „PAINEA noastră cea de toate zilele” în „PACEA noastră cea de toate zilele”, căci dacă va fi PACE va fi și PÂINE, dar dacă nu va fi PACE nu va fi nici PÂINE;
2. A înlocui „Si nu ne duce pre noi in ISPITĂ” cu „Și nu ne pune pe noi la ÎNCERCARE”.

Iartă-ne, Doamne, pe noi, păcătoșii, de această îndrăzneală și ajută-ne să ne izbăvim de tot ce e rău!

Concluzii.

Marea Schismă (dezbinare) din 1054 în biserica ortodoxă a pornit „în urma unor dezacorduri politice (lupta pentru supremație în lumea creștină) și divergențe teologice...” [16]. În opinia noastră, în aceasta și constă prezența permanentă a nodului gordian, a agresivității, războaielor, a tuturor relelor pe pământ și în ceruri. Se cere o flexibilitate în gândire și înfăptuire, căci nimic nu e absolut, neflexibil - totul este relativ. Vectorul efectului sau Concepția rezultantei, recunoscută acum internațional [17; 18], poate și trebuie aplicată peste tot, inclusiv în teoria și practica religioasă.

BIBLIOGRAFIE

1. JELESCU, Petru. *Statul și religia*. În: Slovak international scientific journal, №71, 2023, pp. 43-44. ISSN 5782-5319.
file:///E:/Desc%C4%83rc%C4%83ri/Slovak%20international%20scientific%20journal%20%E2%84%9671,%202023%20(2).pdf
2. Școala și biserica: parteneriat pentru educație. În: *Școala și Biserica: parteneriat pentru educație*. [citată 23.07.2023]. Disponibil: Școala și Biserica: Parteneriat pentru educație - Portalul "Moldova Ortodoxă" | Portalul "Moldova Ortodoxă" .
3. Decalog. [citată 23.07.2023]. Disponibil: Decalog - OrthodoxWiki.
4. Constituția Republicii Moldova, art.31 alin.2. [online]. Chișinău, 2023. [citată 12.07.2023]. Disponibil: lex.justice.md/document_rom.php?id=44B9F30E%3A7AC17731&fbclid=IwAR03NdfUsE5k4nymadcrxyiRGxM5wSDmGhIPRnNK44OcTxYWch6aihIStao .
5. Codul educației al RM. [online]. Chișinău, 2023. [citată 12.07.2023]. Disponibil: CP152/2014 (legis.md).
6. Strategia de dezvoltare „Educația 2030” și Programul de implementare a acesteia pentru anii 2023-2025. [online]. Chișinău, 2023. [citată 12.07.2023]. Disponibil: HG114/2023 (legis.md).
7. Top 8 religii din lume (cu cei mai mulți adepți). [online]. Chișinău, 2023. [citată 12.07.2023]. Disponibil: Top 8 religii din lume (cu cei mai mulți adepți) - Știință - 2023 (warbletoncouncil.org).
8. РОГОВИН, М. С., КОЗЛОВА, И. Н., ЖЕЛЕСКО, П. С. Экспериментальное изучение операции отрицания методом конструктивного теста. În: *Новые исследования в психологии*. М.: Педагогика, 1974, № 3(17), С. 3-5
9. ЖЕЛЕСКО, П. С., РОГОВИН, М. С. Исследование отрицания в практической и познавательной деятельности. Ред.: В. А. Лекторский; Бельц. Гос. Пед. Ин-т им. А. Руссо. К.: Штиинца, 1985. 135 с. Repozițoriu: <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/1677>
10. JELESCU, PETRU. Geneza negării la copii în perioada preverbală: (studiu teoretico- experimental) / red. resp.: Ion Negură; Univ. Ped. de Stat „Ion Creangă. Ch.: Muzeum, 1999. 248 p. ISBN 9975-905-27-7. Repozițoriu: <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/1714>
11. JELESCU, Petru, JELESCU, Raisa. Geneza afirmației și negației la copil: Jurnalul observărilor și probelor cu Dumitraș Jelescu : (studiu de caz) / Jelescu Petru, Jelescu Raisa ; Universitatea Pedagogică de Stat "Ion Creangă" din Chișinău, Catedra de Psihologie. Chișinău : S. n., 2021 (CEP UPS). 138 p. ISBN 978-9975-46-579-3. Repozițoriu: <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/2960> .
12. ЖЕЛЕСКУ, П.С., ТОЛОЧЕНКО, Д.П. Формирование и развитие утверждения и отрицания у детей раннего возраста. *Экспериментально-теоретическое и прикладное исследование*. Chișinău: CEP UPS „Ion creangă”, 2022. 218 с. ISBN 978-9975-46-621-9. <http://dir.upsc.md:8080/xmlui/handle/123456789/3521> .
13. JELESCU, Petru. Negația: abordare, geneză, dezvoltare, mecanisme, formare.- În: Prolegomene din istoria psihologiei în Republica Moldova. Iași: Pan Europe, 2018, p.7-18. ISBN 978-973-8483-84-2 [Published in Romanian].
14. JELESCU, Petru. EverybodyWiki. [online]. [citată 20.07.2023].

Available: https://ro.everybodywiki.com/Petru_Jelescu [Published in Romanian].

15. Rugăciunea Tatăl nostru. [online]. Chișinău, 2023. [citată 24.07.2023]. Disponibil: [Tatal Nostru : Portalul Tineretului Ortodox din Moldova \(logos.md\)](#)
16. Marea Schismă. [online]. Chișinău, 2023. [citată 24.07.2023]. Disponibil: [Marea Schismă - Wikipedia](#).
17. JELESCU, Petru, TELEUCĂ, Marcel, JELESCU, Dumitru. Вектор эффекта или концепция результаты. În: *Deutsche internationale Zeitschrift für zeitgenössische Wissenschaft / German International Journal of Modern Science*, nr. 46, 2022 (December) – 46th, pp. 4-9. ISSN (Print) 2701-8369; ISSN (Online) 2701-8377
https://zenodo.org/record/7442113?fbclid=IwAR2udG3BmGGRVZky_O0MeGzCpW-fn6RB5Oc04TtJtANKfudLfs94x9xDXFs#.Y6HcBHb8uM9
18. JELESCU, Petru, TELEUCĂ, Marcel, JELESCU, Dumitru. Отрицание и утверждение с точки зрения теории результаты. În: *Deutsche internationale Zeitschrift für zeitgenössische Wissenschaft / German International Journal of Modern Science*, nr. 52, 2023 (March) – 52th, pp. 96-102. ISSN (Print) 2701-8369 ISSN (Online) 2701-8377. [NEGAREA ȘI AFIRMAREA DIN PUNCTUL DE VEDERE AL REZULTATELOR TEORIEI | Zenodo](#)